

ЛЕКЦИЯ 11

ОПЕРАЦИИ И ИЗРАЗИ

- **Операции и техният запис**
- **Правила за определяне на записаната операция**
- **Преобразуване на типа**
- **Изрази и техният запис**
- **Правила за пресмятане на един израз**

ОПЕРАЦИИ В ЕПВР

- ① **Наличните операции, правилата за получавания резултат и знакът, с който се отбелязват те, са част от определянето на всеки тип от данни.**
- ② **Видове операции:**
 - по брой на операндите: с един, с два и много много рядко с три операнда;
 - по тип на резултата: от същия тип като операндите и от друг тип;
 - по категории: аритметични, логически, побитови, сравнения, символни и т. н..
- ③ **С ранг на операции са и всички стандартни функции, определени от езика.**

ЗАБЕЛЕЖКИ

- ❶ **Знак за операция** на английски е **operator**, което несклопените преводачи механично заменят с **оператор**, чийто английски оригинал е **statement**.
- ❷ **Заради математиката** (почти) **няма** операции с повече от два операнда.
- ❸ **Операндите** са от **един и същи тип**.
- ❹ **Стойностите на операндите** се получават **до прилагане** на операцията.
- ❺ **Условната операция** с **три операнда** е изключение от правила ❸ и ❹.

ЗАПИС НА ОПЕРАЦИИТЕ

Операциите с един операнд имат префиксен запис: **<знак> <операнд>**, а в Си и постфиксен запис: **<операнд> <знак>**.

Операциите с два операнда имат инфиксен запис: **<ляв операнд> <знак> <десен операнд>**.

Стандартните функции на езика имат функционален префиксен запис със скоби: **<име> (<аргумент1> [, <аргумент2> , ...])**.

Записът на условната операция е специален:

Си: **<условие> ? <операнд ДА> : <операнд НЕ>**

Алгол-60: **if <условие> then <оп. ДА> else <оп. НЕ>**

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ОПЕРАЦИЯТА

Операциите в повечето ЕПВР са **твърде много**.
Поради това, а и от разбираеми съображения:
едва ли е възможно за всеки знак на операция в
езика да има **уникален основен символ**.

Пример: знак **плюс (+)** означава както
целочислено събиране, така и **приблизено**
събиране, че **дори и конкатенация** на низове.
Двусмислието на знака се премахва **чрез анализ**
на операндите:

1 + 2 => **целочислено** събиране (резултат = **3**);

0.1 + 0.2 => **приблизено** събиране (резултат $\approx$ **0.3**);

"не" + "но" => **конкатенация** (резултат = **"нено"**);

1 + 0.2 и **0.1 + "но"** => **некоректни** (**различни типове**).

ПРЕОБРАЗУВАНЕ НА ТИПА

Анализът на операндите може да бъде **статичен** (проверка на типа по време на превода) или **динамичен** (проверка на текущата стойност по време на изпълнението).

При некоректни операнди има **две решения**:

① **съобщение за намерена грешка**:

- **при превода** със забрана за изпълнението;
- **при изпълнението** с аварийно спиране.

② **преобразуване на стойността** на единия операнд **към по-висшия** тип на другия.

Промяната на типа може да бъде **по премълчаване** (**правило** на езика) или **явно записана** (чрез **операция или стандартна функция**).

ПРИМЕР: ПРОМЯНА НА ТИПА

Паскал: Анализът е **статичен**, **различни типове операнди са забранени** (необходима е явна промяна). Някои **диалекти** правят **неявна замяна** на **INTEGER** с **REAL**.

Си: Анализът е **статичен**, **промяната** към най-висшия тип е **неявна и задължителна** дори при един и еднотипни операнди: **винаги** **char**, **short** и **int** → **long**, **single** → **double**; и само **когато трябва** **long** → **unsigned**, **long** и **unsigned** → **double**, **double** → **long double**; при операция **присвояване** става **загуба на битове** без това да бъде грешка.

Вижуъл Бейсик: Анализът е **динамичен**, а **замяната на типа** е **по премълчаване** при изпълнение:

1 + "2.5" ≈ 3.5; 2.5 & "АБ" = "2.5АБ".

ПОНЯТИЕТО ИЗРАЗ

- ① Изразите в ЕП са **механизъм за създаване** (чрез изчисляване) **на нови стойности**.
- ② **Елементарни изрази** са:
 - **величините**, които **възпроизвеждат** своята **текуща стойност**;
 - **операциите**, които **изчисляват** определен **резултат** от стойността на своите операнди.
 - **ограден в кръгли скоби (()) подизраз**, който играе роля на **единен операнд**.
- ③ Така **записът на всеки израз** съдържа имена на **величини**, **знаци за операции** и **скоби**.

ПРИМЕР: ИЗРАЗИ

Паскал: `VAR A, B, C : REAL;`
`(-B + SQRT (B**B - 4.0*A*C) ) / (2.0*A)`

Си: `int i, j, k; char a[5];`
`k = i++ + ++j` (++ увеличаване с 1)
`i<5 && a[i++]` (&& - логическо И)

Вижуъл Бейсик: `Dim R As Double`
`Const Pi = 3.14159265358979`
`2*Pi*R      Pi*R^2`
`if( B^2 - 4 * A * C < 0, "Н. Р. К.",`
`Cstr( (-B+Sqr(B^2 - 4*A*C)) / 2 / A ) )`

ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА ИЗРАЗ

Достатъчно е в един израз да има **знаци за две операции** за да възникне въпросът: „**Коя по-напред?**“ при изпълнение на програмата.

Отговор на този въпрос дават **правилата**, известни като **приоритет на операциите**.

Чрез **тези правила** се определя **както редът за изчисляване на операциите, така и разпознаването на техните операнди**.

Правилата за приоритета на операциите са най-мътната част на всеки език.

ПРИОРИТЕТ НА ОПЕРАЦИИТЕ

Операция с по-висок приоритет се изчислява **преди операция с по-нисък** приоритет и нейният резултат става операнд на по-ниско приоритетната.

При **операции с еднакъв приоритет** редът на изчисляване обикновено е **от ляво на дясно**, **но в Си** има **и равни по приоритет** операции, които се изчисляват **от дясно на ляво**.

Има **два начина за определяне** на приоритета: **общо за всички** операции (**Паскал**, **Си**) и **двустепенен** – първо по категории, а след това **вътре във всяка от тях (БВ)**.

ОБИЧАЕН ПРИОРИТЕТ

Обичайният приоритет на операциите
(по неговото **намаляване**) **е** (от математиката):

- ① **(под) изрази**, оградени с кръгли **скоби**;
- ② **функции** (стандартни и потребителски);
- ③ **с един операнд**: смяна на знак, логическо НЕ, увеличаване и намаляване с 1 и др.;
- ④ **мултипликативни**: умножение, делене, намиране на остатък, логическо И и др.;
- ⑤ **адитивни**: събиране, изваждане, ИЛИ и др.;
- ⑥ **сравнения**: равно, различно, по-голямо и др.;
- ⑦ **условна операция** (когато има такава – **Си**);
- ⑧ **присвояване** (когато има такива – **Си**).

ПРИМЕР: КОШМАРЪТ СИ

- ❶ Предлага **44 операции**, разпределени по приоритет в **15 групи**!
- ❷ Освен **европейски** ($\Rightarrow$) **приоритетни групи** има и **арабски** ($\Leftarrow$).
- ❸ **Скобите** могат да бъдат **игнорирани**.
- ❹ Част от операциите **променят текущата стойност на свой операнд**.
- ❺ **Десният операнд** на логическите операции **не се изчислява**, **когато** стойността на **левия е** достатъчна за научаване на **резултата**.
- ❻ Измамно **приличащи си означения**: **=** ➤ присвояване, **==** ➤ сравняване за равенство.
- ❼ Наличие на **комбинирани операции**:
 $a -= b - c \equiv a = a - (b - c).$

ПРИМЕР: ИЗРАЗ В СИ

Декларации: `char a[5], b[5], *p, *q;`

Начало: `p = a; q = b;` : `p` адр. `a[0]`, `q` адр. `b[0]`.

Израз: `*p++ = *q++;`

	Операция	Резултат	Страничен ефект
①	<code>p++</code>	адр. <code>a[0]</code>	в <code>p</code> е адр. <code>a[1]</code>
②	<code>q++</code>	адр. <code>b[0]</code>	в <code>q</code> е адр. <code>b[1]</code>
③	<code>*p++</code>	адр. <code>a[0]</code> (ляв =)	–
④	<code>*q++</code>	с/т <code>b[0]</code> (десен =)	пр. в <code>long</code>
⑤	<code>=</code>	пр. с/т <code>b[0]</code> в <code>char</code>	<code>a[0] := b[0]</code>

Краен резултат: *пренесената стойност* (като `char`) и когато тя е *нула* – **ЛЪЖА!**

Краен ефект: поредния елемент на **b** е пренесен **в a** и указателите сочат следващите елементи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изразите дават възможност за **създаване на нови** (междинни) **стойности**.

Правилата за изчисляване на изразите **са най-мътните места** в един език.

При неувереност в приоритетите използвайте **само кратки изрази**.

Много компилатори могат да бъдат заставени **да предупреждават за съмнителни места**.

ЕПВР се раждат, когато бива открит **алгоритъм за разбор** на изрази (Фортран е съкращение от **преводач на формули**, т. е. **изрази!**).

**БЛАГОДАРЯ ВИ
ЗА ВНИМАНИЕТО!**

**БЪДЕТЕ С МЕН И
В СЛЕДВАЩАТА ЛЕКЦИЯ,
КОЯТО ЩЕ НИ ОТВЕДЕ
В НЕВЕРОЯТНИЯ СВЯТ НА
ПРОСТИТЕ
ОПЕРАТОРИ**